

Litwa oskarża reżim Łukaszenki o zbrodnie przeciwko ludzkości

Joanna Hyndle-Hussein, Kamil Kłysiński

30 września przedstawiciele litewskiego Ministerstwa Sprawiedliwości złożyli do Międzynarodowego Trybunału Karnego w Hadze (MTK) wniosek Republiki Litewskiej (RL) o wszczęcie śledztwa w sprawie sytuacji na Białorusi zgodnie z art. 14 Rzymskiego Statutu MTK. Wilno oskarża reżim Alaksandra Łukaszenki o zbrodnie przeciw ludzkości, takie jak przymusowe deportacje i prześladowania swoich obywateli na emigracji oraz inne działania sprzeczne z normami prawa międzynarodowego. Litwa wskazała, że akty te częściowo popełnione zostały na jej terytorium, co powoduje, że podlegają jurysdykcji Trybunału (Białoruś nie jest stroną Rzymskiego Statutu MTK).

Władze w Mińsku jak dotąd nie wydały oficjalnego oświadczenia w tej sprawie. 2 października poinformowały natomiast o przedłużeniu do 1 kwietnia 2025 r. zakazu wwozu wybranych towarów (m.in. piwa, wina, octu, odzieży i opon) z Litwy na Białoruś, uzasadniając swoją decyzję „nieprzyjaznymi działaniami władz litewskich”. We wrześniu Łukaszenka zapewniał, że nie obawia się międzynarodowej odpowiedzialności karnej.

Celem Litwy, która jako pierwsze państwo domaga się osądzenia białoruskiego dyktatora, jest udowodnienie społeczności międzynarodowej, że reżim Łukaszenki jest równie zbrodniczy jak reżim Putina.

Komentarz

- **Litwa już raz skutecznie skorzystała z art. 14 Rzymskiego Statutu, mobilizując społeczność międzynarodową przeciwko reżimowi w Rosji.** We wniosku z 28 lutego 2022 r. domagała się zbadania przez MTK sytuacji na Ukrainie, w tym zbrodni wojennych i przeciw ludzkości dokonywanych podczas wspieranej przez Białoruś napaści Rosji na ten kraj. Do wniosku dołączyły później 42 inne państwa, a w sprawie wydano już sześć nakazów aresztowania, m.in. Putina. Proces Łukaszenki przed Trybunałem miałby unaocznić społeczności międzynarodowej konieczność osądzenia zbrodni białoruskiego dyktatora nie tylko jako współnika Kremla, lecz także sprawcy trwających wiele lat represji przeciwko własnym obywatelom.
- **Wniosek skierowany do MTK to dowód na dobrą współpracę Litwy z opozycją białoruską, od lat zabiegającą o objęcie reżimu w Mińsku odpowiedzialnością karną.** Kluczową część dokumentu stanowi materiał dowodowy zebrany przez białoruskie organizacje na emigracji, które gromadzą dowody przestępstw reżimu Łukaszenki oraz kontaktują się z ofiarami. Szczególny wkład w udokumentowanie zbrodni reżimu wniósł

Narodowy Zarząd Antykryzysowy Pawła Łatuszki, zastępcy Swiatłany Cichanouskiej w gabinecie tymczasowym, będącym quasi-rządem RL na emigracji. Podczas prezentacji wniosku 1 października w ambasadzie Litwy w Hadze przedstawicielom Ministerstwa Sprawiedliwości RL towarzyszyli zarówno Cichanouska, jak i Łatuszka.

- **Wniosek do MTK w Hadze będzie prezentowany przez białoruską opozycję jako dowód skutecznego lobbingu w Wilnie i sprawczości w podejmowaniu realnych działań przeciwko reżimowi na arenie międzynarodowej.** W ostatnich miesiącach liderzy opozycji byli krytykowani przez część działaczy emigracyjnych za pasywność i ograniczenie aktywności do podróży zagranicznych Cichanouskiej oraz za brak wpływu na decyzje zachodnich elit politycznych.